

101 KULTOVNÍCH FILMŮ

KTERÉ MUSÍTE VIDĚT, NEŽ UMŘETE

Steven Jay Schneider

101 KULTOVNÍCH FILMŮ

KTERÉ MUSÍTE VIDĚT, NEŽ UMŘETE

101 KULTOVNÍCH FILMŮ

KTERÉ MUSÍTE VIDĚT, NEŽ UMŘETE

STEVEN JAY SCHNEIDER
a kolektiv autorů

Přeložil Ladislav Šenkyřík

Steven Jay Schneider a kolektiv autorů

101 Cult Movies You Must See Before You Die

Copyright © 2009, 2015 Quintessence Editions Ltd

Translation © Ladislav Šenkyřík, 2016

Copyright českého vydání © VOLVOX GLOBATOR, 2016

Z anglického originálu *101 Cult Movies You Must See Before You Die*,

vydaného nakladatelstvím Quintessence Editions Ltd v Londýně roku 2015,

přeložil Ladislav Šenkyřík.

Update Editor Elspeth Beldas

Update Designer Isabel Eeles

Project Editor Helena Baser

Editor James Harrison

Designer Nick Withers

Editorial Director Jane Laing

Publisher Mark Fletcher

Colour reproduction by Pica Digital Pte Ltd., Singapore.

Redakce Michal Hrubý

Vydalo nakladatelství & vydavatelství VOLVOX GLOBATOR

jako svou 1074. publikaci.

VOLVOX GLOBATOR

Štítného 13, 130 00 Praha 3

<http://www.volvox.cz>

Veškerá práva vyhrazena. Žádná část této knihy nesmí být reprodukována v jakékoli podobě bez písemného souhlasu majitelů práv.

Vytištěno v Číně.

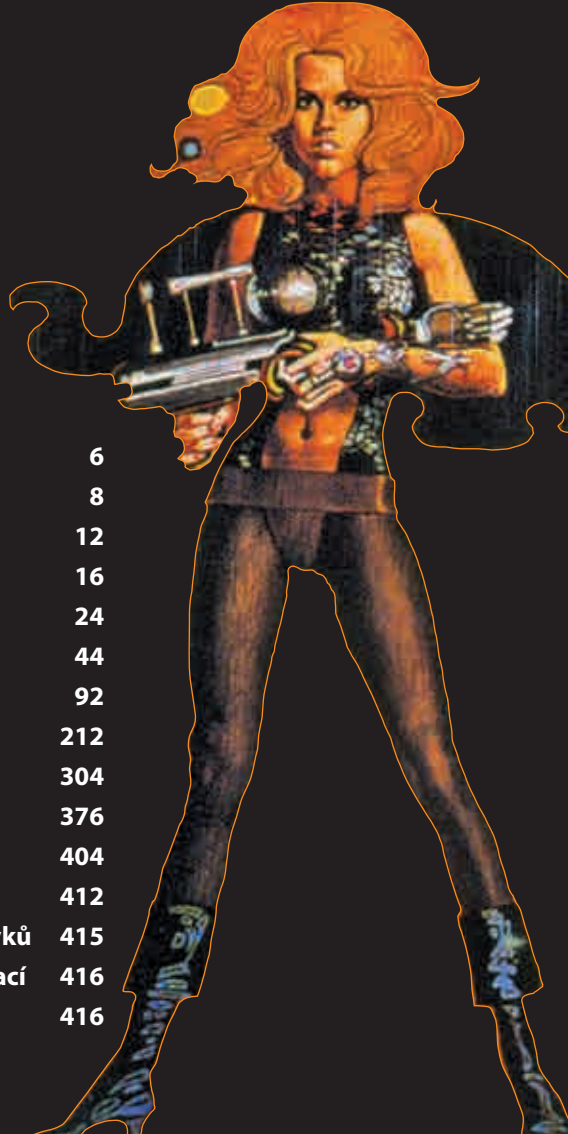
Vydání první.

ISBN 978-80-7511-260-6

ISBN 978-80-7511-261-3 (pdf)

OBSAH

Předmluva	6
1920–1929	8
1930–1939	12
1940–1949	16
1950–1959	24
1960–1969	44
1970–1979	92
1980–1989	212
1990–1999	304
2000–2009	376
2010–2016	404
Rejstřík	412
Autoři příspěvků	415
Seznam ilustrací	416
Poděkování	416

PŘEDMLUVA

Steven Jay Schneider, hlavní editor knihy

Mezi kultovní filmy patří některé nejobskurnější, nejměstřednější, nejkontroverznější a vyloženě ulítlé snímky, jaké kdy byly natočeny. I když se nezřídka snažily dosáhnout diváckého úspěchu, kultovní filmy (nebo „kultovní klasiky“) většinou přitáhly pouze nepočetný zástup fanoušků, kteří však na ně nedají dopustit. Přitažlivost těchto snímků spočívá v jejich námětech i v mentalitě obecenstva. Být příznivcem něčeho, o čem ví a co ocení jen nepatrná hrstka jiných lidí, přináší pocit jisté výlučnosti. Kultovní filmy často mívají velice omezenou distribuci v biografech (a to ještě v lepším případě), ale obnoveného úspěchu dosahují při vydání na DVD. Ten bývá důsledkem intenzivní šeptandy, která se šíří filmovou komunitou. Nakonec si takové filmy udržují popularitu výrazně déle než většina filmových trháků. Kultovní filmy často bývají výtvozem excentrických filmařů, mezi něž patří například David Lynch (*Modrý samet*), Ed Wood (*Plán 9 z vesmíru*) nebo John Waters (*Růžoví plameňáci*), kteří používají inovativní techniky a styly vyprávění, jimiž zkoumají kontroverzní témata, jež stojí mimo zájem tradičního, většinového filmového diváka. Většina kultovních filmů je navíc financována z nezávislých zdrojů, vzniká se skromnými rozpočty a zaměřuje se na specifické obecenstvo. Z produkčního hlediska tak často bývá neuspokojivé kvality (slušně řečeno). Většina filmů, jež dosáhly statusu kultovní klasiky, zpravidla začíná v kinech jako propadák, ale na druhou stranu se postavení kultovního snímku podařilo díky setrvalé popularitě dosáhnout i některým komerčně úspěšným filmům z velkých studií, například snímku *Bratři Bluesovi*. Takže připijme na kultovní biograf – v jeho veškeré výstřední, nespoutané, rozrušující i lechtivé kráse!

Steven Jay Schneider
Hollywood, USA

UN CHIEN ANDALOU

UN FILM DE
LUIS BUÑUEL
ET
SALVADOR DALÍ

UN CHIEN ANDALOU 1928 (FRANCIE)

ANDALUSKÝ PES

Režie Luis Buñuel **Produkce** Luis Buñuel, Salvador Dalí **Scénář** Luis Buñuel, Salvador Dalí **Kamera** Albert Duverger, Jimmy Berliet **Art Direction** Pierre Schild **Hudba** němý film; Luis Buñuel (zvuková verze 1960) **Hrají** Simone Mareuil, Pierre Batchef, Luis Buñuel, Salvador Dalí

V době, kdy natočili *Andaluského psa*, byli Luis Buñuel i Salvador Dalí chudí španělští umělci. *Andaluský pes* je největšnějším a zároveň nejparodovanějším ze všech surrealistických filmů. Je sledem zdánlivě spolu nesouvisejících obrazů a symbolů. Střih je bizarní a dynamický: výstředně oblečený cyklista jede po ulici a zdánlivě bezdůvodně padá; nějaký muž vleče dvě koncertní křídla, v jejichž útrokách jsou hniající mrtvoly oslů; dva biskupové a deska s Desaterem; a mravenci cupitají z rány v dlani.

Zřejmě nejznámější z těchto obrazů je scéna s rozříznutím oka, obraz, který filmu zajistil trvalou pověst šokujícího surrealistického veledíla. Muž (ztvárnil ho sám Buñuel) si ostří břitvu, zkusí ji, vyhlédne z balkonu a poté rozřízne oční bulvu sedící mladé dívky. Rychlost střihu zajišťuje, že obrazy se střídají rychleji, než se člověk stačí zamyslet nad jejich významem. Využití očividně nahodilých vložených mezititulků – „Bylo nebylo“ a krátce poté „O osm let později“ – předem odkazuje k neúspěchu snahu určit čas a místo děje a protagonisté filmu Simone Mareuilová a Pierre Batchef hrají v řadě stále surreál-

◀
Buñuelovy filmy chtěly šokovat a vysmívat se. V každém případě vyprovokovaly pravicové útoky v pařížských kinech.

nějsích scén, které zjevně netvoří žádné logické vyprávění. Film nemá v konvenčním smyslu žádný příběh. Vylíčit zápletku *Andaluského psa* je naprosto nemožné (a také irelevantní). Opakování některých záběrů jen zvyšuje záměrně šílený

„OTEVŘI OČI, OPRAVDU JE
OTEVŘI SVĚTU, PROTOŽE VIDÍŠ,
ALE NEDÍVÁŠ SE.“ MUŽ

dojem nezávazné hříčky a pocitu, že Buñuel s Dalím se pokoušeli provokovat a zároveň si užít legrace na náš účet. *Andaluský pes* je nevšedním filmovým zážitkem.

Podle tradované legendy se při premiéře filmu Buñuel ukrýval za filmovým plátnem s kapsami plnými kamení, protože se bál, že na něho diváci zaútočí. Ať už je pravda jakákoli, *Andaluský pes* se stal v celém světě referenčním bodem pro všechny, kdo chtějí napodobovat (nebo vzdát poctu) surrealistickému filmovému stylu. Je zcela zásadní, že film, který byl natočen před více než osmdesáti lety, neztratil nic ze svého účinku a zůstává geniálně bizarním a šokujícím dílem. Někteří kritici sice poukazují, že předjímá některá témata, jež se objeví ve většině pozdějších Buñuelových děl – například protiklerikální a protiburžoazní smýšlení –, ale nakonec se po pravém surrealistickém způsobu vzpírá jednoduchému, nebo spíše jakémukoli vysvětlení. **RH**

► **Buñuelova ruka chystající se rozříznout břitvou oko Simone Mareuilové. Obraz je ve slavné sekvenci spojen s obrazem mraků protínajících měsíc a vzápětí stříhem vrácen k tekutině vytékající z rány.**

**ADULTS
ONLY!**

The **Sweet
"PILL"**
*that MAKES LIFE
BITTER!*

**WOMEN CRY FOR IT -
MEN DIE FOR IT!**

"REEFER MADNESS"

**DRUG-
CRAZED
ABANDON**

SEE

YOUTHFUL MARIHUANA VICTIMS

**WHAT ACTUALLY
HAPPENS !**

**PLUS! THE FIRESIGN
THEATRE**

**MARTIN
SPACE
PARTY**

REEFER MADNESS 1936 (USA)

Režie Louis Gasnier **Produkce** Dwain Esper **Scénář** Lawrence Meade, Arthur Hoerl, Paul Franklin **Kamera** Jack Greenhalgh **Hudba** Abe Meyer **Hrají** Dorothy Short, Kenneth Craig, Lillian Miles, Dave O'Brien, Thelma White, Warren McCollum, Carleton Young, Josef Forte

Ředitel dr. Carroll (Josef Forte) se obrací k rodičům na schůzi Sdružení rodičů a přátel školy. Buší pěstí do stolu a křičí *smrtečně vážné* varování: Amerika musí podniknout kroky k vymýcení „veřejného nepřítele číslo jedna – smrtelného nebezpečí, jaké představuje... marihuana!“

Na chvíli se zastavme u okolností, v nichž film vznikal: Píše se rok 1936 a marihuana doposud není zakázaná. Užívají ji ve velkém různé etnické skupiny, jazzoví hudebníci a téměř celý Hollywood a narůstají obavy, že se brzy rozšíří i do úctyhodnějších vrstev americké společnosti. Jsou lidé, kteří se rozhodnou s tím něco dělat, a tak jistá církevní skupina věnuje finanční prostředky na film, který poučí rodiče o hrozných důsledcích pokoutního kuřiva. Snímek dostane název *Řekněte svým dětem*.

Ale zpět k příběhu. Burácející dr. Carroll ilustruje svoji tezi názorným příběhem svých dvou studentů. Mary (Dorothy Shortová) je hodná, pilně studuje a hraje tenis, Bill (Kenneth Craig) pečuje o svého mladšího bratra, ctí své rodiče a je tak zdvořilý, že označuje Mary za „úžasnou dívku“. To se však všechno změní v okamžiku, kdy Billa přitáhnou na večírek, kde

◀
Dnes je *Reefer Madness* spolu se snímkem *Plán 9 z vesmíru* (1959) považovaný za jeden z nejabsurdnějších kultovních filmů, které „jsou tak špatné, až jsou dobré“.

okusí zhoubnou trávu. Brzy se dozvídáme, že lehkovážné užívání marihuany nás vede k rychlému opuštění školy, pokusům o sexuální styk se vším, co se hýbe, k šílenému smíchu, s nímž porážíme chodce na ulici, k poslouchání jazzu, k bláznivému tančení, bláznivě rychlé hře na klavír, k střelbě po kamarádech a k tomu, že si na nic z toho druhý den nepamatujeme. Proč tedy tvůrci díla, jež mělo oslovit myslí odpovědných, starostlivých rodičů, ukazují na tělesné části položené jižnějším směrem? Kdybychom měli tento film označit jedním výrazem,

„OBYČEJNÝ MLADÍK... POD VLIVEM DROG... VYVRAŽDIL SEKEROU CELOU SVOJI RODINU.“ DR. CARROLL

zněl by „slizká ubohost“. Záběr po záběru sledujeme zfetovanou femme fatale Mae, jak si sundává punčochy, orgiastické scény a intimní tanec na marihuanových večírcích, mládež mízející v ložnici... dokonce i ta úžasná Mary má najednou na sobě podezřele přiléhavou blůzku. Na rok 1936 je to sexuální výzva.

Jako by to nestačilo, přišla ještě jedna rána. Krátce po dokončení film koupil nechvalně proslulý producent Dwain Esper, který do snímku doplnil několik dalších oplzlých scén, přejmenoval ho na *Reefer Madness (Marihuanové šílenství)* a pustil ho do oběhu v kinech uvádějících nízkorozpočtové bulvární snímky. Během pár let upadl v zapomnění – tedy až do roku 1971, kdy ho objevili v archivu Kongresové knihovny. Nové kopie se staly senzací nočních projekcí na vysokoškolských kampusech. **TB**

►
Snímek *Reefer Madness* byl původně černobílý, ale v roce 2004 uvedla společnost 20th Century Fox kolorovanou verzi.

Veronica Lake's on the take

JOEL McCREA ★ VERONICA LAKE

SULLIVAN'S TRAVELS

A Paramount Picture with
**ROBERT WARWICK · WILLIAM DEMAREST · MARGARET HAYES
PORTER HALL · FRANKLIN PANGBORN · ERIC BLORE**

Written and Directed by **PRESTON STURGES**

SULLIVAN'S TRAVELS 1936 (USA)

SULLIVANOVY CESTY

Režie Preston Sturges **Produkce** Preston Sturges **Scénář** Preston Sturges
Kamera John Seitz **Hudba** Charles Bradshaw **Hrají** Joel McCrea, Veronica Lake, Robert Warwick, William Demarest, Franklin Pangborn, Porter Hall, Byron Foulger, Margaret Hayes

Sullivanovy cesty jsou příběhem Johna L. Sullivana (Joel McCrea), hollywoodského režiséra přihlouplých komedií. Oznámí svému šéfovi Lebrandovi (Robert Warwick), že chce natočit film o obyčejných lidech nazvaný „Bratříčku, kde jsi?“ Lebrand mu navrhně, ať raději natočí další komedii, ale Sullivan se rozhodne, že místo toho procestuje zemi jako tulák a zjistí, jak žijí „opravdoví“ lidé. Cestou se seznámí se začínající herečkou, Dívkou (Veronica Lakeová), ale dojde k nedorozumění, po němž se Sullivan s Dívkou ocitají na útěku. Žijí na cestě, stravují se v chudinských jídelnách a přespávají v noclehárnách. Sullivanovi se stýská po domově, protože život na cestě je tvrdý, a rozdává pětidolarovky bezdomovcům, od nichž se podle svého názoru něčemu přiučil. U jednoho muže učiní výjimku a ten ho napadne. Zloděj je posléze zavražděn v Sullivanových botech, a svět se tak dozví, že režisér Sullivan zemřel.

Sullivan není schopen dokázat, kdo je, a nemůže se proto těšit z někdejšího privilegovaného života. Zaplete se do rvačky a skončí v pracovním táboře. Z první ruky tak poznává, co znamená být v Americe chudý. Když ho v řetězech odvedou se skupinou vězňů do černošského kostela na filmovou projekci

◀
Plakátu k satirickému příběhu o hollywoodském komediálním režisérovi, který hledá závažné téma, jež by z něho udělalo významného umělce, dominuje tvář Veroniky Lakeové.

(Disneyův animovaný snímek *Playful Pluto*), Sullivan pochopí, že skutečná hodnota jeho hloupých komedií spočívá v tom, že zavírá oči před truchlivou skutečností.

Aby dokázal, že není žádný obyčejný kriminálník, nýbrž skutečný Sullivan, přizná se, že je svým vlastním vrahem. V novinách se objeví jeho fotografie a nakonec je propuštěn z vězení a může se vrátit ke svému někdejšímu životu, tentokrát s Dívkou po boku a s novým přístupem k práci, kterou dříve opovrhoval.

„LÍBIL SES MI VÍC JAKO VANDRÁK.“ DÍVKA
„NEMŮŽU ZA TO, JACÍ LIDI SE TI LÍBÍ.“

JOHN L. SULLIVAN

Snímek Prestona Sturgesa má dvě zcela odlišné části. První polovina je rozmarná satira Hollywoodu, druhá nutí k zamyšlení nad rasovým systémem a třídně podmíněnou segregací. V třicátých letech se v Hollywoodu začaly točit filmy se závažnou společenskou tematikou (částečně šlo o reakci na příchod zvukového filmu i na velkou hospodářskou krizi), ale mýjely se s představou, které snímky mohou zároveň bavit. Sturgesovy filmy si v tomto ohledu vedou výborně. Dlouhá scéna, v níž jde Sullivan se spoluvězni v řetězech do kina, je obzvláště strhující. Sturges přivádí na plátno lidi tmavé pleti nejen v rolích služek nebo nosičů zavazadel, nýbrž jako součást Ameriky, jež souvisí a zároveň se vyděluje z obrazů převládajících ve filmové tvorbě. Za vynikající scénář a režii byly *Sullivanovy cesty* v roce 1990 zahrnuty do programu restaurace filmových děl založeném v roce 1988 Kongresovou knihovnou. **GC-Q**

►
Joel McCrea v roli
ztroskotance ve
sžíravém snímku
plném černého
humoru.

MOE'S
SLIGHTLY DAMAGED
SUITFIT.

MOE UNFAIR
TO
UNION PANTS
MAKERS

*Why look
like a tramp?*
MOE'S
SLIGHTLY DAMAGED
SUITFIT
AT YOUR
OWN
TERMS

A&E
CLASSICS

Robert Mitchum · Jane Greer

Out of the Past

with KIRK DOUGLAS · RHONDA FLEMING
RICHARD WEBB

STEVE BOBBE · VIRGINIA HUSTON

screenplay by WALKER DUFF

directed by JACQUES TOUSSAINT

© 1990 MCA Home Video, Inc.

OUT OF THE PAST 1947 (USA)

PRYČ OD MINULOSTI

Režie Jacques Tourneur **Produkce** Warren Duff, Robert Sparks **Scénář** Daniel Mainwaring **Kamera** Nicholas Musuraca **Hudba** Roy Webb **Hrají** Robert Mitchum, Jane Greer, Kirk Douglas, Virginia Huston, Dickie Moore, Rhonda Fleming, Richard Webb, Steve Brodie, Ken Niles

Vrcholné dílo žánru film noir je zřejmě nejlepším snímkem režiséra Jacquese Tourneura v jeho obsáhlé a impozantní filmografii. Tourneur, syn významného francouzského filmaře Maurice Tourneura, stál u kormidla i v případech dalších kultovních klasik *Kočičí lidé* (1942) nebo *I Walked with a Zombie* (1943). Jeho snímek *Pryč od minulosti* z roku 1947 je však strhujícím a významným dílem, které nepřestává těšit kritiky i obecnostvo.

Tajemný Jeff Bailey (Robert Mitchum) vede nudný život, pracuje u benzinové pumpy kdesi v Connecticutu a chodí s pohlednou, prostou dívkou Ann Millerovou (Virginia Hustonová). Jeho život jednoho dne naruší muž z jeho minulosti, který projíždí městem. Bailey vzpomíná na řadu událostí z doby, kdy pracoval v New Yorku jako soukromý detektiv. Tehdy si ho najal zámožný Whit Sterling (Kirk Douglas), aby našel jeho bývalou přítelkyni Kathie Moffatovou (Jane Greerová) a vymohl od ní značnou finanční částku, kterou mu údajně ukradla. Bailey vypátrá Kathie v Acapulku a příběh by zde měl skončit. Ve skutečnosti je to pouhý začátek vyprávění

Mnozí považují snímek známý též pod názvem knižní předlohy jako *Build My Gallows High* s Robertem Mitchumem v roli osudového hrdiny, který v halucinačním oparu znovu prožívá svou minulost, za vrcholné dílo daného žánru.

plného sexu, násilí a zrady. *Pryč od minulosti* je snímek dosud divácky oblíbený nejen díky propracovanému scénáři Daniela Mainwaringa (*Invaze zlodějů těl*, 1978), uhrančivé hudbě Roye Webba a nádherným záběrům, ale také vynikajícím výkonům hlavních představitelů. Douglas je jako Sterling slizký a výhružný a Kathie Jane Greerové je prohnaná a smyslná. Dětská hvězda Dickie Moore září ve své roli spolehlivého Baileyova asistenta. Avšak nejvíc u diváků boduje Mitchum v roli houževnatého, ale snadno manipulovatelného Baileyho.

„VŠECHNY ŽENY JSOU ÚŽASNÉ,
PROTOŽE DONUTÍ KAŽDÉHO MUŽE
BÝT JIM PO VŮLI.“ LEONARD EELS

Pryč od minulosti považují filmoví kritici za jeden z nejlepších snímků filmu noir. Patří do zlatého fondu Národního filmového archivu a v roce 1984 natočil režisér Taylor Hackford remake *Všemu navzdory*. Ten nedosahuje prestiže a kvality původního snímku, ale jde o dobrý příklad stylu neo noir, v němž se objeví i dva herci z původního filmu: hvězda Jane Greerová a Paul Valentine, který hrál vedlejší roli. Způsob práce s kamerou a atmosféra snímku *Pryč od minulosti* inspirovaly mnoho dalších režisérů, zejména Davida Cronenberga, jehož film *Dějiny násilí* z roku 2005 z noirové Tourneurovy klasiky výrazně čerpá. Martin Scorsese údajně nedávno promítal hercům a filmovému štábu *Pryč od minulosti* (spolu se snímkem *Kočí lidé* a *I Walked with a Zombie*), když se připravovali k natáčení filmu *Prokletý ostrov*. **AK**

►
**Ve skvěle
natočeném
detektivním
snímku, v němž
Jane Greerová
donutí Roberta
Mitchuma
postavit se vlastní
minulosti,
se setkává
běčkový film
s noirovým
thrillerem.**

WILLIAM HOLDEN · GLORIA SWANSON · ERICH VON STROHEIM

with FRANK OGDON · FRED CLARE · GUYO GORDON · JACK HYNE

with CYCLE EMMETT · BOBBY HOPPER · BETTIE REATON · ANNA Q. NELSON · AL B. WALKER · FRANKIE FV BARBERO

Produced by CHARLES BRACKEYTT · Directed by BILLY WILDER

SUNSET BOULEVARD 1950 (USA)

Režie Billy Wilder **Produkce** Charles Brackett **Scénář** Billy Wilder, Charles Brackett, D. M. Marsham, Jr. **Kamera** John Seitz **Hudba** Franz Wexman

Hrají Gloria Swanson, Erich von Stroheim, William Holden, Nancy Olson, Cecil B. DeMille, Buster Keaton, Fred Clark, Jack Webb, Lloyd Gough

Námezdní scenárista (William Holden) vede lopotný všední život plný kompromisů a zklamání. Navzdory svým nesčetným smlouvám s ďáblem zjišťuje, že je stále na hony vzdálený příslibu bohatství, a nachází se tudíž ve finanční i tvůrčí krizi. Shodou okolností (porouchané auto) se ocitne ve zchátralém sídle jedné z největších hvězd němeého filmu Normy Desmondové (Gloria Swansonová) na nyní již anachronickém Sunset Boulevardu. Přestože je již jen stínem svého někdejšího já, vloží všechny své tvůrčí síly do vytvoření portrétu své mecenášky podle jejích představ o sobě samé a o světě, který již neexistuje – o nevinné době filmu, než přišla všechna ta „slova, slova, slova“ a zničila rajskou zahradu raného Hollywoodu.

Od prvních záběrů prozrazuje *Sunset Boulevard* úplně jiný žánr než melodrama, které se nám odvíjí před očima. Je to film noir? Jméno ulice tyčící se nad odpadní stokou; panoramatický záběr ulice pod úvodními titulky... záměr je jasně daný. Wilder si je zjevně od začátku vědom, že snímek, který točí, není tím, čím se na první pohled zdá být: situuje film mimo žánr, v němž se odvíjí. Jaké divadlo nám tedy Wilder předvádí?

***Sunset Boulevard* je něčím víc než jen krásně umělecky ztvárněným filmem noir, jde o sřívavé odhalení všeho, co je v Hollywoodu shnilé.**

Jistě jde o obžalobu ze spoluviny na mašinerii výroby hvězd, jež stvořila celebrity i z Wildera a z herců v hlavních rolích.

Sunset Boulevard je bohužel často nahlížen pouze jako snímek z filmařského prostředí, což je absurdní, a bývá považován za útěšnou podívanou na okraji filmové historie. Mnozí kinofilové jednoduše neumějí docenit vyklenutý oblouk při-

„VY JSTE PŘECE NORMA DESMONDOVÁ.
HRÁLA JSTE V NĚMÝCH FILMECH.
BÝVALA JSTE VELKÁ HVĚZDA.“ JOE GILLIS

běhu napadající nemravný stroj, který ho stvořil, včetně smutné hrdinky Normy Desmondové, odvržené ve chvíli, kdy už o ni nikdo nestojí.

Mnohé filmy považované za „kultovní“ odkazují nějakým způsobem k prostředí celebrit, k jakýmsi padlým postavám nebo mesiášským osobnostem ukazujícím do minulých nebo naopak budoucích dob. „Kult“ v kultovním filmu může odkazovat ke kultovnímu statusu svých hrdinů, ale i ke skupině zasvěcenců, kteří šíří mýtus „kultovnosti“ daného snímku. Norma Desmondová má však svůj vlastní kult a kultovní status filmu *Sunset Boulevard* souvisí do značné míry s kinofily, kteří ocení neutěšenou situaci onoho podivného stvoření ve světě, z něhož byla vyhnána. Všichni jsme ztroskotanci na opuštěné lodi, tvrdí *Sunset Boulevard*, obydlené jen krysami. Vypadá to oslnivě, ale není to hezký obrázek. **GS**

► **Zapomenutá hvězda němému filmu (Gloria Swansonová) při velkolepém entrée pro bulvární fotografy, zatímco z míry vyvedený William Holden jen přihlíží. „Já jsem skvělá, to film je ubohý.“**

"This morning
we were married
...and now you think
I'm going to kiss you,
hold you, call you
my wife!"

PAUL GREGORY
PRESENTS
ROBERT MITCHUM
SHELLEY WINTERS
in
**THE NIGHT OF
THE HUNTER**

THE SCENERY...THE STORY...THE STARS...BUT ABOVE ALL...THE SCREENING!!!

PRODUCED BY
LILLIAN GISH
DIRECTED BY
**CHARLES
LAUGHTON**

CASTING BY
JAMES GLEASON • EVELYN VANDER • PETER GRAYES
and Eric Priddy • Susan Zepher • Bill Shapiro • Jack Lee Stone
Screenplay by JAMES AGEE • Based on the novel by
DAVIS GRUBB • Produced by PAUL GREGORY
Released by United Artists

THE NIGHT OF THE HUNTER 1955 (USA)

LOVCOVA NOC

Režie Charles Laughton **Produkce** Paul Gregory **Scénář** Charles Laughton, James Agee (podle románu Davise Grubba) **Kamera** Stanley Cortez

Hudba Walter Schumann **Hrají** Robert Mitchum, Shelley Winters, Lillian Gish, Billy Chapin, Sally Jane Bruce

L-Á-S-K-A (LOVE) a N-E-N-Á-V-I-S-T (HATE). Pár vynervovaných teenagerů, kteří si tahle písmena tetují proti sobě na klouby prstů, znají jejich původ: jsou to pěsti Roberta Mitchuma v roli sociopata Harryho Powella ve snímku *Lovcova noc*.

Powell (Mitchum) je náboženský fanatik a sériový vrah, který si ve vězení odpykává trest za automobilovou nehodu. Po propuštění vyhledá rodinu popraveného spoluvězně a vli-
chotí se do její přízně. Velice záhy zabije svou novou manželku (skvěle ji ztvárnila Shelley Wintersová) a zaměří pozornost ke svému původnímu cíli, k dětem (Billy Chapin a Sally Jane Bruceová), neboť jen ony vědí, kde se ukrývá poslední lup jeho popraveného spoluvězně. „A malý hoch je bude vodit,“ cituje ve spánku z Písma.

Děti, které už tak přítomnost zjevně nevyrovnaného, pokryteckého nevlastního otce naplňuje úzkostí, nyní pod pří-
mým útokem utíkají podél řeky, u níž stojí jejich dům. Nakonec se jim podaří dostat se do domova pro opuštěné děti, který vede Rachel Cooperová (legenda stříbrného plátna Lillian Gishová). Powell je u Cooperové pohotově vypátrá, ta však jeho

Charles Laughton ztvárnil Grubbův příběh o boji dobra se zlem velmi dráždivě. Mytický status snímku jako jediného Laughtonova díla, v němž stál za kamerou, představuje další pobídku k zamyšlení.

lžím nepodlehne. Upřímně věřící žena věří ve zlo a domnívá se, že ho v Powellovi spatřila. Po působivě znepokojující noční scéně – Cooperová s puškou na klíně na verandě a Powell číhající v nedalekém křoví společně zpívají do noci křesťanské chvalozpěvy – je padouch konečně dopaden a pohnán před spravedlnost. Cooperová se na Powella obrací přímo slavnou závěrečnou větou: „Děti jsou těmi nejsilnějšími lidmi. Vydrží.“ Je zde silně přítomna atmosféra poválečného období s komplikovanou postavou McCarthyho, popravou Rosenbergo-

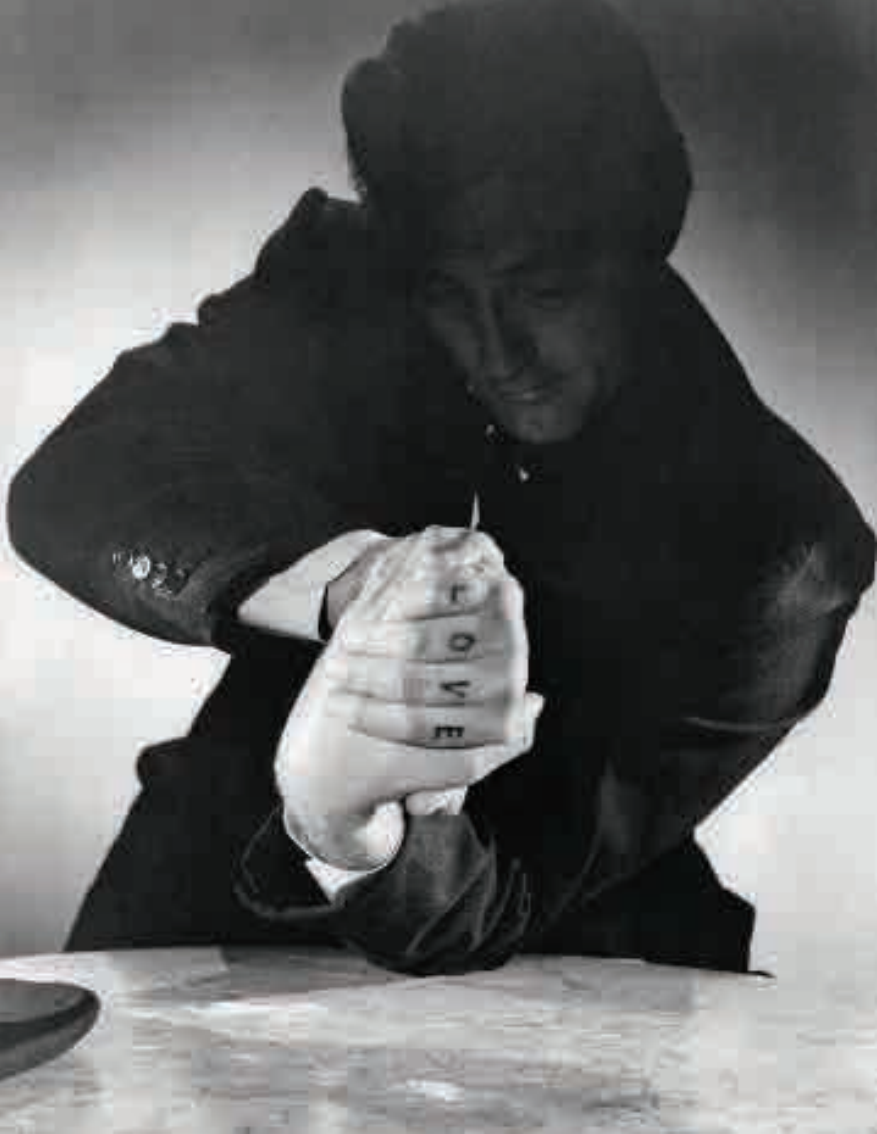
*„TY PRSTY... NEUSTÁLE SPOLU
VÁLČÍ JEDEN PROTI DRUHÉMU.
JEN SE NA NĚ PODÍVEJTE!“ HARRY POWELL*

vých, vojenskoprůmyslovým komplexem, s terorem komunismu a s rokenrolem.

Lovcova noc není prostoduchý film noir ani žánrový snímek, jehož obsah lze bez rozmyšlení považovat za stylový prostředí. Je to první film nového žánru, který nikdy nevznikl. Laughton točil na černobílý materiál v úchvatně komponovaných záběrech, vypůjčuje si barvitý jazyk z filmů F. W. Murnaua a vytváří téměř dvojrozměrný vizuální plán. Ten styl je však zavádějící: to, jak Laughton svěže zachází s měsíčním svitem dopadajícím na jeho nevinné na břehu anonymní americké řeky, pronásledované až příliš povědomým strašákem v podobě Mitchumova Powella skrývajících se v rákosí, přičemž břehy samy představují hrozbu nevinnosti postupující podél jejího toku, vyvolává přízraky opravdové hrůzy, kterou bylo možné v Americe vnímat v období po druhé světové válce. **GS**

**Mitchum v podobě
vyšinutého vraha
a kněze, který
nahání hrůzu –
ztělesnění
absolutního zla.**

CINEMASCOPE

**JAMES
DEAN**

REGIE: NICHOLAS RAY

WARNER COLOR

*"Rebel
without
a Cause"*

REBEL WITHOUT CAUSE 1955 (USA)

REBEL BEZ PŘÍČINY

Režie Nicholas Ray **Produkce** David Weisbert **Scénář** Stewart Stern, Irving Shulman **Kamera** Ernest Haller **Hudba** Leonard Rosenman **Hrají** James Dean, Natalie Wood, Sal Mineo, Corey Allen, Ann Doran, Dennis Hopper, Edward Platt, Steffi Sidney

V *Rebelovi* najdeme řadu béčkových kliše o „zkaženosti mládeže“ – rvačky na nože, střelbu, kulturu gangů a předčasná úmrtí –, ale jádrem snímku je odcizení. Jim (James Dean) se přistěhuje do městečka. Zoufale se snaží zapadnout, ale místní parta kluků ho napřed odmítá a posléze se obrací proti němu.

Deanův Jim se trápí a je celý zmatený, často jako by byl přímo fyzicky trýzněn dospíváním. Aby obhájil svou čest, je přinucen zúčastnit se „hry na kuře“, automobilového závodu k strmému útesu. „Proč to děláme?“ ptá se Jim svého vyzyvatele, vůdce gangu Buzze (Corey Allen). „Něco dělat musíme,“ pokrčí Buzz rameny krátce předtím, než se vrhne vstříc smrti. Rodiče Jima zahrnují svazující láskou a zároveň se neustále hádají. Obviňují ho, ale také ho nabádají k tomu, aby se nepřiznával policii. Jim nedokáže jejich postoje přijmout: pro Jima jde podobně jako pro Holdena Caulfielda z románu *Kdo chytá v žitě* (vydaného o pouhých pět let dřív) o konflikt mezi tím, co je „falešné“ a co „opravdové“. Jeho otec se zaskočeným, ale přezíravým výrazem Jimovi říká, že jednou bude na tuto dobu vzpomínat a nebude už vědět, proč na tom všem tehdy tak

◀
Věčný adolescentní boj o pochopení rodičů tvoří jedno z témat tohoto nádherně zkomponovaného béčkového drastáku a sociologického dramatu.

strašně záleželo. Jim se ukryje v opuštěném domě s Buzzovou přítelkyní Judy (Natalie Woodová) a s osamělým outsiderem Platem (Sal Mineo). Tady se poprvé mohou uvolnit a být sami sebou. Ale zbylí členové party jsou jim v patách a v konfliktu, který následuje, Plato jednoho z nich zastřelí. Pak se utíká ukrýt do nedalekého planetária a Jim s Judy běží za ním. Když budovu obklíčí policie, Jimovi se podaří Plata uklidnit a vytáhne mu z pistole náboje. Během celého čtyřladvacetihodinového rámce snímku neustále nastávají podobné chvíle, kdy

„JÁ NA KUŘE NEHRÁL. VIDĚLI JSTE, KDE JSEM VYSKOČIL. CO JSEM MĚL DĚLAT? ZABÍT SE?“ JIM STARK

je záchrana na dosah, kdy se vše může vrátit do správných kolejí, ale místo toho se ramena vah pořád kloní k tragédii. Když tedy Plato vyjde ven, aby se vzdal, dostane strach, vytáhne zbraň a policie zareaguje tak, jak to policie dělává.

Rebel bez příčiny možná nepůsobí příliš radikálně při srovnání se současnými portréty úzkosti dospívající mládeže. Obsahuje však základní pravdy o úporné snaze mladých lidí zařadit se mezi své vrstevníky a jako portrét formování dospělých osobností zůstává nadčasový. Snímek jemně balancuje na hraně sociologického dokumentu a běčkového drastáku, ale režisér Nicholas Ray dodává materiálu krásu plnou nezapomenutelných obrazů, například Jimova červeného saka ve tmě a jeho otce v matčině nabírané zástěře nebo nádherně komponovaných scén, jako je ta, v níž se dvě auta rítí k okraji strmého útesu proti řadám světlometů. **CW**

►
James Dean ve svém nejlepším filmu jak po herecké stránce, tak jako ikona, jež byla od té doby nesčetněkrát imitována.

INDESCRIBABLE...

INDESTRUCTIBLE!

NOTHING CAN STOP IT!

THE BLOB

— STEVEN McQUEEN ANETA CORSEAUT · EARL ROWE

PRODUCED BY JACK H. HARRIS · WRITTEN BY IRVIN S. YEAWORTH, JR. · SCREENPLAY BY THEODORE SIMONSON AND KATE PHILLIPS

FROM AN IDEA BY WILHELM M. MULLER · A TROVATI PRODUCTION · COLOR BY DE LUXE

THE BLOB 1958 (USA)

Režie Irvin S. Yeaworth, Jr. **Produkce** Jack H. Harris **Scénář** Theodore Simonson, Kay Linaker (pod pseudonymem Kate Phillipsová) **Kamera** Thomas Spalding
Hudba Ralph Carmichael **Hrají** Steve McQueen, Aneta Corsaut, Earl Rowe, Olin Howland, Steven Chase, John Benson, George Karas

Atomová paranoia přispívá k dobrým nočním můrám. Zaujetí jadernou katastrofou můžeme snadno demonstrovat na filmech o invazi mimozemských civilizací z období studené války, jako je například *Válka světů* (1953), i na vážných politických thrillerech jako *Doktor Divnoláska* (1964). Stejně noční můry vznikají, když se do „těla“ slizkého, masožravého, ve vesmíru zrozeného monstra vpíchne silikon s červeným barvivem.

The Blob (Sliz) Irvina Yeawortha byl původně zamýšlen jako žánrový snímek bez velkých ambicí vytvořený pod záštitou společnosti Paramount Pictures, ale točil se na drahý barevný filmový materiál a v širokoúhlém formátu. Nezapomnělo se na něj, protože se skutečně soustředí výhradně na sliz, který polyká každého, s kým se setká. Jedním z těchto lidí je našťástí strastiplně mladistvý Steve McQueen (uvedený jako „Steven“), jenž hraje Steva, maloměstského kluka, který se stane se svou kamarádkou Jane (Aneta Corsautová) svědkem pádu meteoritu. Stařec (Olin Howland) je z místa incidentu odežene a stane se první obětí rodícího se Blobu. Kvůli záchraně Starcova života navštíví Steve s Jane místního lékaře a od té chvíle Blob neustále všechno požírá a roste. Zděšení Steve a Jane jdou na policii, ta jim však nevěří

◀
Debut Steva McQueena se stává vstupem do věku, kdy hrůza leží „tam venku“ a stále je možné ji porazit dobře načasovanou dávkou americké vynalézavosti.

a odveze je domů, protože předpokládá, že jde o nadržené teenagery, kteří se vymkli kontrole rodičů. Steve s Jane však vědí, že ve městě je něco shnilého. Potají proniknou na noční filmové představení, aby varovali kamaráda, ale Blob je pronásleduje. Zahnání do kouta zjistí, že Blob nesnáší chlad, neboť se dá na ústup od ledničky, v níž se oba ukryjí.

Protiletectká siréna svolá improvizovanou schůzi zastupitelstva do Koloniálního biografu (exteriéry se točily ve studiích Valley Forge), kde Blob všem vyhrožuje a proniká dovnitř přes

„JAK PŘIMĚJETE LIDI, ABY SE CHRÁNILI
PŘED NĚČÍM, V CO NEVĚŘÍ?“

STEVE ANDREWS

projekční kabinu. Steve s Jane se dají na ústup do restaurace, kterou Blob obklíčí. Ve snaze zabít věc, kterou nelze sprovodit ze světa, policie restauraci zapálí. Když majitel použije hasicí přístroj, Blob ucukne a Steve si připomene, že příšera nesnáší chlad. Nakonec obyvatelé města Blob zmrazí stlačeným vzduchem a armádní letoun shodí rampouch na severní ledové pláň.

Současní diváci mohou obdivovat očesanou zápletku, která vede teenagery do nebezpečí a vyhýbá se personifikaci monstra. Hororové filmy v sedmdesátých letech tuto depersonalizaci znovu objeví a přivedou ji k výjimečné dokonalosti. Zvláštní náboj *Blobu* Irvina S. Yeawortha spočívá v nadsázce, s níž předkládá neuchopitelný div, na který hledíme s otevřenou pusou, i hysterickou naivitu, která je neodmyslitelně spjata s padesátými lety konkrétně a obecně s minulostí. **GC-Q**

►
**Olin Howland jako
Stařec, který se
náhodou objeví
u kráteru, kde
Blob čeká na svou
první potravu.**

UNSPEAKABLE
HORRORS FROM
OUTER SPACE
PARALYZE
THE LIVING
AND RESURRECT
THE DEAD!

PLAN 9 FROM OUTER SPACE

with
BELA LUGOSI
VAMPIRA
LYLE TALBOT

A J. Edward Reynolds Production

Produced and Directed by
Edward D. Wood, Jr.

DIVA
DISTRIBUTION

PLAN 9 FROM OUTER SPACE 1959 (USA)

PLÁN 9 Z VESMÍRU

Režie Ed Wood **Produkce** Ed Wood **Scénář** Ed Wood **Kamera** William C. Thompson **Hudba** Gordon Zahler **Hrají** Gregory Walcott, Mona McKinnon, Duke Moore, Tom Keene, Bela Lugosi, Carl Anthony, Paul Marco, Tor Johnson, Dudley Manlove, Joanna Lee, Lyle Talbot

Bezkonkurenčně nejhorší film všech dob *Plán 9* (původně *Vykradáci hrobů z vesmíru*) je testamentem filmové tvorby v její nejryzejší, nejnaivnější podobě. Nese v sobě rovněž historický význam jako poslední film legendárního hororového herce Bely Lugosiho. Lugosi, jehož zdraví upadalo vinou značné drogové závislosti, ve skutečnosti zemřel v roce 1956 při střelbě během natáčení jiného Woodova filmu *Tomb of the Vampire*, který zůstal nedokončený. Wood později použil některé záběry v *Plánu 9* a jako záskok za zesnulou hereckou hvězdu angažoval jiného herce, který dokonce ani jako Lugosi nevydal a nosil masku na obličeji. Tato příhoda, trapná i roztomilá zároveň, vysvětluje mnohé z přitažlivosti tohoto kultovního filmu, který je „tak špatný, až je dobrý“.

Příběh sám nedává žádný smysl. V úvodu jsou diváci varováni, že se stanou svědky podívané založené na „budoucích událostech“. Nad hřbitovem jsou zaznamenány létající talíře a v důsledku toho vstávají z hrobů zombie (povstání nemrtvých vyvolané mimozemšťany je onen takzvaný *Plán 9*). Mezi zombiemi je i Vampira (z prvního televizního hororového seriálu).

◀
Filmu skádá poklonu bezpočet televizních seriálů, za všechny jmenujme alespoň Akta X. Přispívají tak k upevnění jeho statusu nejhoršího filmu všech dob.